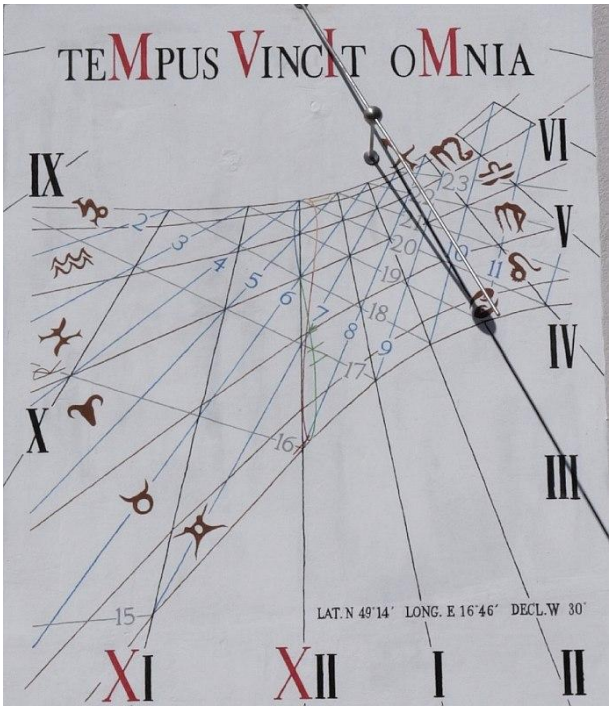
Sluneční hodiny 3. kvartálu roku 2026

Ciesla Jaromír

Ve třetím kvartálu přibylo 45 nových záznamů. V domácím kole se vybíralo ze 13. záznamů. Zahraničních bylo 32 a našlo se zde více pěkných a zajímavých exponátů. Hodnocení se zúčastnili tři porotci, na základě jejich bodování bylo stanoveno následující pořadí.

Hostěnice 159, okres Brno – venkov, kat. č. BI 66 (1. místo, 9 bodů)

Gnómonicky bohaté svislé sluneční hodiny od známého konstruktéra Kamila Řezníčka se nacházejí na stěně Obecního domu v Hostěnicích a jistě si první místo zaslouží.

Pátrání po slunečních hodinách bývá někdy docela zajímavé. Když jsem hledal dům na výše uvedené adrese, nalezl jsem na mapách samoobsluhu, která se svými obrysy ani vzhledem nepodobala tomu, co je prezentováno na stránkách katalogu. Po detailnějším pátrání, jsem zjistil, že adresa je sice správná, ale prodejna potravin byla kompletně přestavěná na nový a prostorný Obecní dům.

Číselník slunečních hodin o rozměru 1,8x1,4 m je na stěně natočené o 30° k západu. Jako poskytovatel stínu je použit polos s nodem. Stín polosu ukazuje pravý sluneční čas v rozsahu od 8. hodiny dopolední do 7. odpolední. Hodiny jsou značené římskými číslicemi v rozsahu IX XII VI.

Křivka ve tvaru protažené osmičky, vedle poledí přímky se nazývá analema. Na tuto křivku dopadá stín nodu přesně ve 12 hodin středoevropského času. Analema je nakreslená ve dvou barvách, podle toho, která její část platí v danou dobu. Modrá část platí od zimního slunovratu do letního slunovratu, červená od letního do zimního slunovratu.

Stín vrhající kulička, která je upevněná na polosu, nám svým stínem prozradí v kterém znamení zvěrokruhu, nebo jinač řečeno, v které části ekliptiky se Slunce zrovna pohybuje. Podle vstupu do jednotlivých znamení jsou na číselníku vykreslené datové čáry, které jsou po krajích označené příslušným symbolem. Polohy těchto čar odpovídají rovněž ekliptikální délce Slunce v odstupech co 30°.

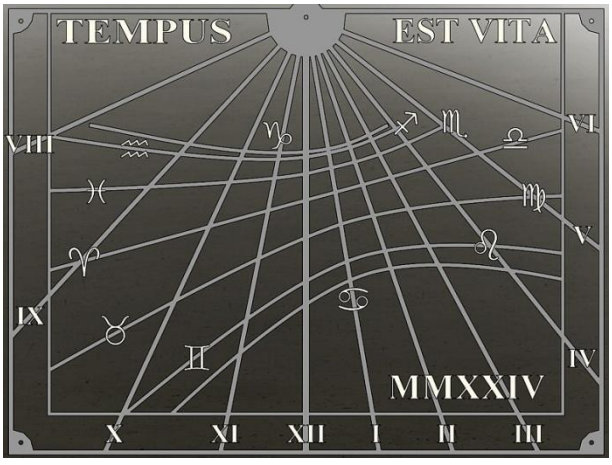
Na číselníku se nacházejí ještě čáry dalších dvou časových systémů. Modrou barvou a číslicemi od 2 do 11 jsou značené babylonské hodiny, které počítají den od východu Slunce. Druhý systém jsou Italské hodiny, které měří čas od západu Slunce předchozího dne. Tyto čáry jsou číslované od 16 do 23.

V horní části číselníku hlásá nápis „TEMPUS VINCIT OMNIA“ Čas vše přemůže. Ve spodní části se nachází souřadnice stanoviště.

Všímavý pozorovatel si zajisté všimnul, že některé písmena jsou barevně zvýrazněné. Když je seřadíme za sebe: MVIMXX dostaneme chronogram, který po sečtení prozradí rok vzniku hodin 2O26.

A kde je podpis autora? Nad římskou desítkou jsou skryté iniciály KR.

A co se mi nejvíce líbí na těchto hodinách? Není na nich žádný letní či zimní čas ale čas sluneční, pro který platí, že 12 hodin, čili pravé poledne, je v momentě, kdy Slunce je přesně na jihu.

Chlumec nad Cidlinou, Pod Loretou 360, kat. č.: HK 73 (4 body)

Do katalogu slunečních hodin přibyl v tomto kvartále i tento snímek pěkného číselníku svislých slunečních hodin. Tomuto číselníku konstruovanému na azimut stěny 19° a s rozměrem 1x0,85 m chybí už jen umístění na zeď a přidělání ukazatele. Provedení je v kovu. Nápis nad číselníkem hlásá „TEMPUS EST VITA“ Čas je život.

Vlčková, táborová základna. Kat. č.: ZL 49 (2 body)

Na astronomickém táboře ve Vlčkové, který pořádá hvězdárna ve Zlíně, je každoročně představena nějaká konstrukce slunečních hodin. Letos přišel autor projektu (Vratislav Zíka) se zajímavým experimentem. Vytvořit kombinaci rovníkových slunečních a mechanicko-elektrických (M-E) hodin se společným ciferníkem. Číselník je rovnoměrně rozdělen na 24 hodin a proto i strojek M-E hodin je s jednou ručičkou, která oběhne jednou za 24 hodin. Sluneční i M-E hodiny byly na začátku tábora nastaveny na 12. hodinu pravého slunečního (Vlčkovského času). Bylo ověřeno, že teoretický rozdíl mezi pravým a středním slunečním časem nedosáhl za dobu tábora 1 minutu. Stín ukazatele rovníkových hodin stále padal na ručičku M-E hodin.

Miszewo, Kowala 14, Polsko, kat. č.: PL PM 34 (1. místo, 6 bodů)

Asi 10 km západně od Gdyně, v obci Miszewo si amatérský astronom Krysztof Cieszynski navrhl a nechal zhotovit vodorovné sluneční hodiny, které instaloval na zahradě u domu.

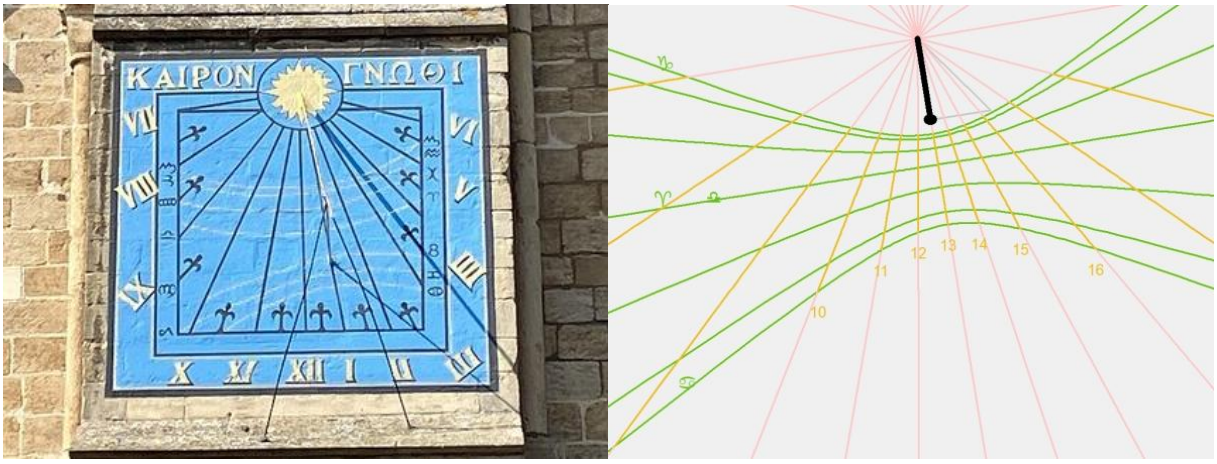
Na bohatě zdobeném číselníku jsou dvě hodinové stupnice - jedna pro letní období, druhá pro zimní období (czas letni i zimowy). Po obvodě je šipkami vyznačen směr a vzdálenost k některým velkým městům. V levém horním rohu je znak Kašubska, v pravém rohu znak

oblasti Żukowo. V dolním levém rohu jsou souřadnice stanoviště a v pravém rohu QR kód, kterým se dostanete k dalším informacím.

Jako ukazatel je použit polos vycházející ze středu světové růžice. Číselník je po svém obvodu vyzdoben 12 znaky zvěrokruhu s udáním data, ve kterých jimi prochází Slunce.

Číselník o rozměru 0,8x0,8 m je umístěn na sloupku, na jehož stranách je vyznačeno AD 2022 jako rok vzniku, schéma Sluneční soustavy, obrázek přesýpacích hodin a motto. Volné přeložení motta do češtiny zní: Není důležité, kam bys šel. Není důležité, kolik cizích krajů bys navštívil. Není důležité, kolik by uplynulo času. Jedno je důležité, abys pamatoval, že je takové místo, kam se můžeš vždycky vrátit. To je tvůj rodný dům. Krysztof Cieszynski

Hodiny jako celek působí pěkným dojmem a to hlavně vhodným výběrem použitých materiálů, estetikou a přesností provedení a také uváženým umístěním v zahradě. Hodiny jsou vybaveny nočním osvětlením.

Katedrála v Ely, The College, okres Cambridgeshire, V. Británie. Kat. č.: GB CAM 6 (3 body)

Na obrázku vpravo jsem provedl rekonstrukci číselníku v programu Orologi Solari.

Na první pohled velice pěkný číselník svislých slunečních hodin z Ely, v okrese Cambridgeshire. Číselník je navržen pro azimut stěny kolem 12° k západu. Pracovní rozsah číselníku je VII XII VI hodin se značkami po půlhodině. Při detailním pohledu je patrné, že poledníková přímka není na svislici, ale je odchýlena. Dle toho lze odvodit, že hodiny jsou navrženy s korekcí na pásmový poledník, která činí mínus 1 minuta.

Nad číselníkem je slavné řecké motto KAIPON ΓΝΩΘΙ jehož výrok je připisován Pittakovi z Mytilény, jednomu ze sedmi mudrců starověkého Řecka. Výrok má dvojí význam: **„Poznej svůj čas“** nebo **„Rozpoznej vhodný okamžik / příležitost“.**

Vadou na kráse jsou chybně namalované datové čáry, hlavně prostřední křivka, která pro rovnodennost má být rovná. Po stranách číselníku jsou tyto čáry označeny znaky zvěrokruhu.

Puck, Polsko, kat. č.: PL PM 33 (2 body)

Velmi pěkné rovníkové sluneční hodiny se nacházejí v přístavu v Pucku. Celé provedení je v nerezu a představuje kormidelní kolo.

Na horní straně kola jsou čísla hodin a značky pro půlky hodin v rozsahu 6 12 7. Text v Kašubském nářečí: „SEBIE W SLUNCU STOVIÓME A JINSZECH W CÉNI“ což by se dalo volně přeložit: Sebe vyzdvihujeme a druhé přehlížíme. Jako ukazatel je gnómon, který je rovnoběžný s rotační osou Země a je zakončen kouli.

Na spodní straně je pouze letopočet vzniku MXVII.

Na sloupku za kolem se nachází stručný návod na použití a graf EoT. Čas je s korekcí na zeměpisnou délku s úpravou pro letní počítání času. Vedle hodin je informační cedule s popisem principů měření času pomocí Slunce a s návodem na použití.